תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר מועד

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת סוכה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת סוכה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף י: 4
דף יג. 4
דף טז. 4
דף יז 4
דף כא. 5
דף ל. 6
דף לא. 6
דף לא: 8
דף לו. 8
דף לו: 8
דף מב. 9
דף מו: 10

דף י:

תוס' ד"ה עד מוצאי יו"ט (אב"ה עיין מ"ש לקמן דף מו ע"ב):

דף יג.

גמרא מיתיבי אזוב ולא אזוב יון וכו' ולא אזוב שיש לו שם לויי (ה"נ אמאי יוצא במררתא דאגמי כיון דאית ליה שם לויי).
תימא מידי שם עצם כתיב בקרא, והרי אפי' בתמכא וחזרת יוצאין כיון דמרירא, ולמה נגרע מהם מרירותא דאגמא.
ולקמן בפרק לולב הגזול (דף לג ע"א) על מה דסלקא אדעתיה דגמרא דאסא מצראה יהא פסול להושענא הואיל ואית לי' שם לויי, תמהו בתוס' דמאי ס"ד למפסליה מידי הדס כתיב הא אפי' הירדוף מכשירין, אי לאו משום דרכיה דרכי נועם.
ותמיהני למה לא הקדימו להקשות הכא כן:
גמרא אגד ב' מחלוקת ר"י ורבנן.
לא זכיתי להבין איך ראיה מחכמים דמכשרי בדיעבד בשנים דמקרי אגוד, הא בלא"ה גם בלא אגד כלל כשר דיעבד כדקתני בהך מתני' לא פסקן ולא אגדן כשר, ובתוס' הקשו דאמאי כשר הא מכח גז"ש אף דיעבד לפסול ובכ"מ הובא בתוי"ט תירץ דהגז"ש הוא רק אסמכתא, יהיה איך שיהיה כיון דלא אגדו כשר דיעבד מהיכן נשמע דס"ל דאגוד ב' שמיה אגד:

דף טז.

גמרא ולר"י אמר רב דאמר סככה בחצים, לכאורה קשה הא תוס' ד"ה הפכן על צדיהן כתבו דקיי"ל כר"י, דר"מ ור"י הלכה כר"י, וא"כ מש"ה ס"ל לרב דחצים זכרים כשרים דקיי"ל כר"י דלא גזרינן משופים אטו כלים, ואפשר ליישב דהו"ל לפסוק כר"מ, דהלכה כר"מ בגזירותיו, והא דכתבו תוס' הנ"ל דהלכה כר"י, היינו לענין גזירת תקרה, דפליגי ר"מ ור"י אליבא דב"ה וכיון דלאו אליבא דנפשייהו פליגי, י"ל דאינו בכלל הלכה כר"מ בגזירותיו, אבל לענין גזירת כלים דפליגי בדנפשייהו, קיי"ל כר"מ בגזירותיו:

דף יז.

גמרא אלו איכא סכך פסול פחות מארבעה, ואויר פחות משלשה כשר דאין מצטרפין זה עם זה לפסול.

בתוס' נסתפקו, אם יש ב' טפחים סכך פסול, ועוד סכך פסול ב' טפחים ואויר פחות מג' טפחים ביניהם, אם מצטרפין שני הפסולים ביחד לפסול הסוכה.

ואני בעניי לא הבינותי, דהא י"ל בפשוטו דאויר טפח היה ג"כ ראוי לחוץ בסוכה, כיון דיש הפסק אויר ביניהם, אלא דאתינן עלה מדין לבוד, ולמ"ד אין לבוד באמצע משמע באמת דאפילו בסוכה גדולה פוסל אויר באמצע פחות מג' טפחים, אלא לדידן כשר מטעם לבוד. וכן בב' טפחים סכך פסול ואויר ב' טפחים דאין מצטרפין, י"ל ג"כ מטעם לבוד כאלו ב"ט דפסול דבוק בסכך כשר ואין כאן הפסק, או דממלאים האויר מסכך כשר שבצדו, וכן אם הב' טפחים אויר בצד הדופן, ואח"כ בצד הסוכה ב"ט סכך פסול אמרינן לבוד דהדופן סמכינן לסכך פסול, וא"כ בנידון זה, דאויר מפסיק בין הסכך פסול דד' טפחים, הא אין לנו מקום הכשר דלבוד, דהא אם באת לדון דהוי לבוד, ממילא איכא שיעור סכך פסול בד' טפחים, ובלא לבוד האויר לחודי' חוצץ.

ולומר באמת דבלא לבוד אין חשוב אויר פחות מג"ט להפסיק ולחוצץ, ולמ"ד אין לבוד באמצע דפוסל, היינו רק בסוכה קטנה, הא לכאורה א"א לומר דגם בסוכה קטנה לתכשר בלא לבוד, דהא בסכך פסול פחות מג"ט כשר בסוכה קטנה אף דאין שייך לבוד, מ"מ משלים כל שיעור סוכה, א"כ הא דאויר פחות מב"ט אינו משלים לשיעור סוכה, היינו דחוצץ ומפסיק, א"כ ממילא גם בסוכה גדולה פסולה ומוכח דכל עיקר הכשר אויר פחות מג"ט רק מדין לבוד הוא וקשה כנ"ל, והדבר צריך תלמוד רב:

דף כא.

גמרא והרי דלת דיש בה כמה אגרופין (דאמרת דבזה שהוא יותר מטפח גם אוהל העשוי בידי אדם הוי אוהל) וקתני רבי יהודה אומר לא היו מביאין דלתות (לתינוקות הממלאים מים לקדש בהם מי חטאת, ופליג את"ק דקאמר מביאין שוורים ועל גביהן דלתות שיהיה אוהל מפסיק מפני קבר התהום).

וא"ת דלמא טעמא דר"י משום דאוהל זרוק לא שמיה אוהל וי"ל דמקשו מר"י דרפ"ג דעירובין דאית ליה דמערבין בבית הקברות מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול, הרי ס"ל אוהל זרוק שמי' אהל.

ובתוס' כאן (ד"ה שדעתו) הוכיחו מברייתא דקתני לא היו מביאין דלתות מפני שדעתו של תינוק גסה עליו (ובטוח שלא יפול מש"ה אין מביאין דלתות) שמא יוציא ראשו ויטמא דס"ל לר"י דאוהל זרוק לא שמיה אוהל דמשמע דאלולי מפני שדעתו גסה עליו היו מביאין דלתות.

וקשה לי, כיון דלא היה הוכחה אחרת אלא מהאי ברייתא, א"כ יקשה על אביי ורבא דע"כ לא ידעו להך ברייתא מדלא משני על קושיית הש"ס כשינויי דגמרא, דזהו טעמא דאין מביאין דלתות, למה טרחו לתרץ קושיית הש"ס היה להו לומר דבאמת טעמא דר"י משום אהל זרוק:

דף ל.

גמרא משום דהוי ליה מצוה הבאה בעבירה.

כתבו בתוס' כאן (ד"ה הא קניה) למ"ד יאוש כדי קנה אם גזל בהמה והקדישה לא הוי מצוה הבאה בעבירה דבעידן המצוה דהיינו ההקדש כלתה העבירה, וכן כתבו בגיטין ובב"ק.

קשה לי, ממה דדימה בירושלמי הקורע בשבת דיצא ידי קריעה (הביאו הב"י יו"ד סי' ש"מ) להמוציא מצה מרה"י לרה"ר דיצא ידי מצה משום דאין גופא עבירה, והשתא מה זה דמיון הא במצה בעידן המצוה היינו אכילתה כבר כלתה העבירה דהוצאה, משא"כ בקורע בשבת על מתו בעידן המצוה היינו הקריעה ישנה להעבירה.

ואולי י"ל דראיית הירושלמי מהמוציא מצה בפיו מרה"י ובלעו ברה"ר בדרך הליכתו דבעידן קיום המצוה דהיינו שעת בליעתו נגמר העבירה, דבליעתו זה הנחתו (עי' בשבת דף קב ע"א תוס' ד"ה והוציאו):

גמרא משום דהו"ל מצוה הבאה בעבירה, (מש"ה לולב הגזול פסול ביו"ט שני).

הקשו בתוס' לקמן דפסלינן לולב של אשירה משום דמכתת שיעוריה, תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה.

וקושייתם אינה כ"כ חזקה די"ל דצריכין לטעמא דכתותי מכתת שיעוריה לשמואל דלא ס"ל מצוה הבאה בעבירה עכ"פ ביו"ט שני דרבנן, והו"ל למנקט קושייתם בחזקה יותר, דאמאי אשירה דנכרי קודם ביטול כשר לרוב הפוסקים ביו"ט ב' הא הוי מצוה הבאה בעבירה, וגם זה יש ליישב בקל.

מיהו הא קשיא טובא לפי סברתם בקושייתם הי"ל להקשות דלמה לי קרא מן הבקר להוציא הנעבד תיפוק ליה דפסול משום מצוה הבאה בעבירה:

דף לא.

גמרא ת"ר סוכה גזולה וכו'. ע' בתוס' ד"ה אבל גזול וכו' ע"ש.

ויש לע' אמאי מיאן רש"י לאוקמי בגוונא דתוס' דמיירי בבנה ראובן בחצירו של שמעון.

ונ"ל דרש"י אזיל לשיטתי' והוא בעה שהגירסא לפנינו בתוס' שבנה ראובן בחצירו של שמעון מדעתו. ובהגהת אשר"י פ' הישן כתב ג"כ לכל דברי תוס'. רק ששינה בלשונו וכתב שלא מדעתו ע"ש. ויש להתבונן אופן פלוגתתם. ועיינתי במג"א (סימן רל"ז סק"ז) שכתב דבריו בקוצר כדרכו. ואחר עיוני היטב למדתי בתוכן כוונת המג"א דתליא באשלי רברבי וכמו שאבאר. והוא דלכאורה קשה אמאי סברי רבנן דהוי שאולה כיון דקרקע אינה נגזלת. הלא מ"מ גזל ג"כ העצים דהוא מטלטלין למ"ד כל המחובר לקרקע לאו כקרקע דמי. אך באמת לק"מ. והיינו דכל עיקר הסברא דבקרקע הוי שאולה ובמטלטלין אף קודם יאוש מקרי גזולה. משום דבגזלת מטלטלין דעשאן הכתוב ברשותו של גזלן לאונסים. משא"כ בקרקע כדדרשי' בב"ק (דף קיז) ואינו ברשות הגזלן. וא"כ גם במטלטלים הוא דוקא היכא דעשה הנגזל קנין שראוי לקנות בו. אבל בלא קנין דאינו ברשותו לענין אונסי' כדאיתא בח"מ סי' צ"ה. ממילא גם במטלטלין הוי דין שאולה. וזהו סברת רבנן. דאף שגזל העצים ע"מ לא עשה קנין דמה שהחזיק לא הוי קנין דאין קנין חזקה מועלת במטלטלין. וגם מטעם אגב לא קם ברשותו כיון דקרקע גופא לא קם ברשותו. וא"כ לא עשה קנין בעצים והויין גם עצים שאולים. אולם בבנה שמעון בחצירו של ראובן ותקף ראובן והוציאו מסוכתו הוי גזלן דעשה קנין בעצים מטעם חצירו.

והנה הרמב"ם והראב"ד פ"ו מהל' שכירות מחולקים במשכיר או משאיל קרקע אם הוי חצירו של שואל או של משאיל. וא"כ י"ל דהגהת אשר"י ס"ל דהוי חצירו של שואל. ומש"ה א"א לאוקמי בבנה מדעתו משום דאז הוי העצים רק שאולים דלא קנה מטעם חצירו כיון שהוא שאול לראובן. אבל תוס' ס"ל כהרמב"ם דהוי חצירו של משאיל. וא"כ שפיר יש לאוקמי במדעתו והוי גזלן על העצים דקנה מטעם חצירו. כך נראה לענ"ד כוונת המג"א. והמה דברים מאירים כשמש. ומכח זה נולד לי דין חדש בעזה"י. בחצר השותפים ובנה א' סוכה אף שלא מדעת שותפות ובא זה והוציאו מסוכתו לא הוי גזולה דלא עשה קנין בעצים דחצר השותפים אינם קונים זה מזה כדאיתא ב"ב (דף פה). והוא ברור לענ"ד.

אך עדיין צריכים לברר אמאי דקדקו תוס' לפרש דוקא במדמתו. דגם זה תלוי באשלי רברבי. והוא עפ"מ דאיתא בב"מ (דף קא) אתמר היורד לתוך שדה חבירו וכו' וע' בנימוקי יוסף בשם הרשב"א דבאם זה רוצה ליתן כל דמי שוויו לא מצי למימר עצים ואבנים אני נוטל ע"ש. וא"כ י"ל מש"ה כתבו דוקא במדעתו דבשלא מדעתו הוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשותו וליכא כחשא דארעא. ומצי למימר זה שתקף שרצה ליתן כל דמי שוויו והוי שלו ולא הוי גזולה. אף שאינו נותן הדמים מ"מ הוי שלו והדמים המה רק

גזולים וכמו בתקנת מריש. אבל הגהת אשר"י י"ל דסבר כאידך שיטה. ודוק. וחידוש אצלי שלא הערה המג"א דתליא בזה הפלוגתא.
ומעתה מיושבים דברי רש"י. והיינו דרש"י לשיטתו אזיל בב"מ דף קא) דס"ל דהוי חצירו של שוכר. וגם י"ל דס"ל כשיטת הרשב"א שזכרנו. וא"כ לא מצי לפרושי בגוונא דתוס'. דממנ"פ ליכא לאוקמי. אם במדעתו הוי שאולה דלא עשה קנין בעצים כנ"ל. ובשלא מדעתו הוי שלו כיון דמצי ליתן כל דמי שוויו וכנ"ל. ודוק:

דף לא:

גמרא אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו (דקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא).
כתבו בתוס' (ד"ה אבל) אם ראובן בנה סוכה בחצירו של שמעון מדעתו, ובא שמעון ותקף את ראובן והוציאו מסוכתו, לא דמי לקרקע דאינה נגזלת, דקרקע בחזקתו עומדת אבל הא לא קיימא ברשותו של ראובן.
תימא הא אמרינן יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, וא"כ אם גזל עבדים והכניסן לביתו אמאי אין נגזלין הא לא קיימו ברשותיה דהבעלים:

דף לו.

גמרא בעי ר' ירמיה (אב"ה עיין לקמן בסמוך ע"ב על גמרא דאשחר אימת):
רש"י ד"ה שבני אדם, ומודו בתפוחים שמוציאים לזריעה, ק"ל דלרבה דאמר ר"פ ור"ש אמרו ד"א וטעמא דר"ש דעד גמר בישולם לא היה אתרוג פירי אמאי נקט ר"ש פוטר האתרוגים דמבואר דבתפוחים מודה, וכיון דהטעם דקודם גמר בישולו לא היה פירי מ"ש תפוחים מאתרוגים:

דף לו:

גמרא אם מיעטן (להענבים המרובים מעליו) כשר, דמעטינהו אימת כו' אלא לבתר דאגדיה תפשוט מיניה דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי,
תימא מה צורך למפשט ומה דחי קסבר אגד הזמנה בעלמא הוא, הא הדבר פשוט דלא הוי דיחוי כיון דמעטינהו מעיו"ט והוי בידו לגמרי, דאפילו בקדשים, ואפילו בנראה ונדחה לא הוי דיחוי, כדתנן קיבל הכשר ונתן לפסול יחזור לכשר, וקאמר רב אשי בפרק כל הפסולין הטעם משום דכל שבידו לא הוי דיחוי, והדבר צריך תלמוד גדול:
גמרא דאשחר אימת (הענבים המרובים מעליו) כו' אלא לאו דאשחר ביו"ט שמעת מיניה נראה ונדחה אינו חוזר ונראה.

קשה ממנ"פ אי משום איסור דרביע עלה דאין ממעטין ביו"ט לא מקרי בידו, א"כ מה קבעי ר' ירמיה לעיל (עמוד א') נקטם מעיו"ט ועלתה בו תמרה יש דיחוי וכו' והא מסקינן כאן דאשחור מעיו"ט ודיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי, ואי דמ"מ אף דאסור למעט מ"מ מקרי בידו, א"כ מאי קא מבעי ליה כלל, הא כל שבידו לא הוי דיחוי אפילו בקדשים דקיבל הכשר ונתן לפסול יחזור לכשר, וי"ל דזה בעצמו מבעיא לי' לרבי ירמיה, אם מחמת איסור דרבע עליה מקרי לאו בידו או דמ"מ כיון דאי בעי לעבוד מצי עביד מקרי בידו, ומסופק בטעמא דמתני' דמוכח מינה דבאשחור מעיו"ט ומיעטן ביו"ט כשר אם הטעם דמקרי בידו וממילא נפשט דגם באשחור ביו"ט, אף דהוי נראה ונדחה מ"מ כשר כיון דמקרי בידו, אבל בנקטם ראשו, י"ל כיון דאין בידו כלל הוי דיחוי או כיון דאיסור יו"ט רבע עליה לא מקרי בידו, ומוכח ממתני' דאין דיחוי אצל מצות, ונפשט דנקטם ראשו מעיו"ט נמי כשר, ומ"מ אשחור ביו"ט אפשר דפסול, כיון דנראה ונדחה, ומש"ה נקטם ראשו וכן אשחור ביו"ט לא אפשיט ועולה הסוגיא כהוגן.

ובתוס' זבחים (דף לד) משמע דדחקו לומר כיון דאין ממעטין ביו"ט לא מקרי כ"כ בידו, ואפילו הכי היכא דאי בעי עביד מקרי קצת בידו, וע"כ לענין דיחוי מעיקרא מקרי בידו, ולענין נראה ונדחה לא מקרי בידו, וכן רמזו בתוס' לעיל בסמוך (ע"א ד"ה נקטם).

ותימא בעיני מי הכריחם לדוחק הגדול הזה.

ונ"מ אם יש לו הדס שנקטם ועלתה בי' תמרה ביו"ט והדס אחר דאשחור ביו"ט ומיעטו ונטל שניהם דלפי פירושי יצא ממנ"פ דממתני' אפשיט דחדא מינייהו עכ"פ כשר ודעת התוס' צריך לימוד גדול:

דף מב.

גמרא לא שנו (דפטר ר' יוסי ביו"ט ראשון שחל בשבת ושכח והוציא את הלולב לר"ה) אלא שלא יצא בו, אבל יצא בו חייב (דשוב לא טריד בטרדה דמצוה, ומקשה) הא מדאגביה נפקביה.

תימא הא מ"מ בשעת העקירה היה בכלל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה וא"א לחייבו על העקירה, ומש"ה אינו חייב כלל דהוי כהנחה בלא עקירה, וכמו בהיה מזיד או אנוס על העקירה דפטור הכי נמי הכא, וה' יאר עיני:

דף מו:

גמרא הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים (א"ר כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר, ור"א אמר כל אחד וכו' ואוכלה למחר).

וגרסא אחרת יש להיפוך (דרב אמר אוכלה למחר ור"א סובר אוכלה לאלתר).

ומדברי התוס' לעיל בפ"ק (דף י ע"ב) מבואר דלפי' רש"י בטעמא דלוי דאתרוג אסור אפילו בשמיני משום דהוא מוקצה מחמת יום שעבר, אין להעמיד הגרסא אחריתא, דא"כ למה ליה לגמרא בביצה לומר, דטעמא דרב אסי דאסר ביצה בשני ימים טובים של גליות, משום דמספקא לי' אי קדושה אחת הן או לא, ואמאי לא אמר משום מגו דאתקצאי בה"ש מחמת ספיקא דיום שעבר, אלא ע"כ דגריס כגרסא ראשונה, ומוכח דר"א לא ס"ל כן באתרוג, דאינו אוכלה לאלתר משום דלכולי יומא איתקצאי, ומ"מ שרי למחר, ולא אסור משום מגו דאתקצאי.

ולדעתי העניה יש לקיים שפיר הגרסא, דהא התוס' לעיל שם הקשו איך אמר רב יוצא בה ואוכלה לאלתר, והא רב ס"ל כרבי יהודה והו"ל למיסר ביומא במגו דאיתקצאי, ותירצו דרב סובר דלמצותה לחוד איתקצאי ותו לא, וסברא זו מוכרחת רק לפי הגרסא ראשונה דרב אמר אוכלה לאלתר, והא הוא סבר כר"י, אבל לגרסא שניה אין אנו אחראין לכך, וי"ל דהיה פשוט ליה לגמרא דלר"י בודאי לכולי יומא אתקצאי דאין הכרח כלל לסברא דלמצותה איתקצאי, וא"כ מדסבר ר"א דיוצא בה ואוכלה לאלתר ולא אסר מחמת מוקצה, ע"כ דלא ס"ל כלל מגו דאיתקצאי, וע"כ טעמא דב' יו"ט של גליות, משום ספק דלמא קדושה אחת הן: